

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt trejetieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2021 m. balandžio 2 d.

Nr. 13 (1419)

Visus mielus „Tremtinio“ skaitytojus sveikiname šv. Velykų proga.

Kuo nuoširdžiausiai linkime stiprybės įveikti kasdienio gyvenimo sunkumus, geros sveikatos, kad nestigtų dvasinio pakilimo ir džiaugsmo Jūsų namuose!

Tegul Kristaus Prisikėlimo šventė sutirpdo abejingumo ir nepasitikėjimo ledus, tegul niekada nepritrūksta jėgų ir ryžto gražioms idėjoms įgyvendinti.

Juk ne tik gamtoje ir istorijoje, bet ir žmonėse, jų mintyse ir sielose yra daugiau mus jungiančių nei skiriančių dalykų.

Saulėtos, prasmingos ir viltingos Prisikėlimo šventės!

*LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas,
LPKTS valdybos pirmininkas Vladas Sungaila,
LPKTS tarybos pirmininkas Edvardas Strončikas,
„Tremtinio“ redakcija*

Kristus prisikėlė, aleliuja!

Šis džiugus krikščioniškojo pasaulio šūkis, kuriuo štai jau trečių tūkstantmetį sveikinasi tikintieji, lietuviams ir Lietuvos piliečiams turi ypatingą istorinę, bendros patirties prasmę. Juo išreiškiame tikėjimą, kad blogis ir mirtis neviešpatauja amžinai, kad sutrupa prievarta ir neteisėybė, kad išaušta Dievo pažadėta aušra ir kartu su Kristumi keliasi nenumarintos, laisvę mylinčios tautos. Į viešąją atmintį sugrįžta tikrieji didvyriai ir nekaltai nukankintieji. Ir vėl prasideda gyvenimo vilties prisodrintas žmonijos kūrybinis darbas.

Šitaip tikėjimo ir meilės įkvėpta, mūsų Tėvynė kėlėsi 1918 m. vasario 16-ąją. Šitaip, kovojanti už teisę būti, Lietuva liudijo savo ryžtą 1949 m. vasario 16-osios partizanų Deklaracijoje. Šitaip mūsų tauta išreiškė Prisikėlimo valią 1990 m. kovo 11-ąją ir apgynė ją 1991 m. sausio 13-ąją.

Saugokime ir auginkime šį Tikėjimą ir šią viltį.

Sveikinu Šventų Velykų, Dievo ir Žmogaus Prisikėlimo šventės, proga, mylimi Lietuvos sūnūs ir dukterys!

Kunigas Robertas Grigas

Velykų naktį prieš 65 metus

Noriu papasakoti apie 1956 m. šv. Velykų naktį trijų bendraminčių draugų atliktą patriotinio pasipriešinimo okupacinei valdžiai žygį.

Iš dešinės: Jonas Arbačiauskas, Gintautas Vabolis ir Vytautas Sakalauskas. 1956 m.

Alytaus rajono Butrimonių vidurinės mokyklos keletas moksleivių su būrėme pagrindinę bendraminčių grupelę. Augdami matėme, kaip mūsų kaimynus, niekuo nenusikaltusius, o tik dėl to, kad jie turėjo daugiau žemės ir gražiau tvarkėsi savo sodybose, vežė į Sibirą. Girdėjome žmonių

kalbas, kaip aplink vykdavo partizanų persekiojimas, žudynės, o suimtuosius žiauriai kankino. Matėme Butrimonių miestelio aikštėje ant grindinio išniekintus žuvusių partizanų ir ryšininkų kūnus. Sekėme politinius įvykius, domėjome ir keitėmės nuomonėmis apie Lietuvos istoriją, kurią slėpė tuometinė valdžia ir mokytojai. Ir mums augo pasipriešinimas. Ką galėjome padaryti?

Lietuviai šv. Velykas švęsti kaip ir dabar pradėdavo ankstyvo ryto pamaldomis savo parapijų bažnyčiose. Nusprendėme šv. Velykų naktį Punios Marginio piliakalnyje iškelti Trispalvę. Pasirinkta vieta mums atrodė labai gera – piliakalnis apie 100 metrų nuo bažnyčios. Aplinkinių kaimų žmonės, atvykę į pamaldas, pamatys plevėsuojančią Trispalvę, kuri okupacijos metais lietuviams buvo ypač brangi, nes uždrausta.

Žygiui ruošėmės apgalvotai. Vėliavą pasiuvo patikima siuvėja. Paruo-

šėme kotą, virveles ir vielą, pririšti prie medžio viršūnės. Su vėliava į medį įkopti buvo pavesta man, todėl prieš kelias dienas dviračiu nuvažiuoju apžiūrėti, į kurį medį teks įsliuogti.

Prieš šv. Velykų rytą, dar sutemus, trise: aš, J. Arbačiauskas – 20 metų, Gintautas Vabolis – 19 metų ir septyniolikmetis Vytautas Sakalauskas pavieniui, dviračiais apie 11 kilometrų nuvažiuoju iš Butrimonių į Punią. Naktis buvo nešalta, bet vėjuota. Abu bendražygiai stebėjo aplinką, o aš kopiau į medį. Buvo nelengva, o viršūnėje – ir pavojinga, bet užduotį atlikome sėkmingai.

Svarbiausia – konspiracija, niekam niekada apie tai net neužsiminti. Paslaptį išsaugojome iki Atgimimo. Didžiavomės idėjos sėkminga baigtimi ir išsaugota paslaptimi.

Laikas ir gyvenimas keičiasi. Šiomet, praėjus 65 metams, jau ne dviračiu, o automobiliu nuvažiuoju į Punią, užkopsiu į Marginio piliakalnį, apsidairysiu, pasidžiaugsiu jaunystės prasmingu žygiu.

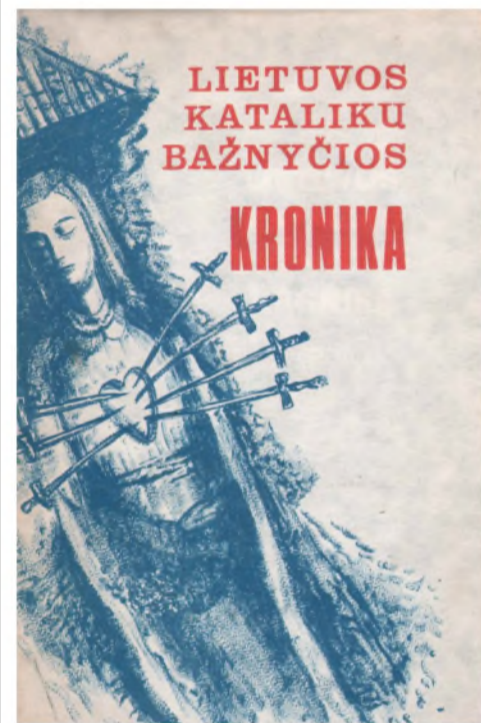
Deja, trijulės bendražygiai nedaug: G. Vabolis gyvena Klaipėdoje – silpnos sveikatos, o V. Sakalauskas jau iškeliavo Amžinybėn.

Jonas ARBAČIAUSKAS

LKB Kronikos gimtadienis

**Kardinolas
Sigitas TAMKEVIČIUS**

Šiomet Kovo 11-ąją paminėjome „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ 49-ąjį gimtadienį. Ši diena primena ne tik 1972-uosius, kai gimė „LKBK“ – pagrindyje dienos šviesą išvydo Kronikos pirmasis numeris; ji primena labai sunkų mūsų Tėvynės ir Bažnyčios metų, kai Kremlius buvo užsimojęs mus nutautinti ir išplėsti tikėjimą, ypač iš jaunų širdžių.

Mes, kunigai, neturėjome teisės net katekizuoti vaikus; už tikėjimo tiesų mokymą grėsė metai pataisos darbų lageryje, ir kad nesuabejotume grėsme, vieną kitą kunigą už šį „nusikaltimą“ nubausdavo. Tokiu būdu lageryje atsidūrė kunigai: Juozas Zdebskis, Prosperas Bubnys ir Antanas Šeškevičius SJ.

Ypač buvo engiama Kauno kunigų seminarija, kuriai vienintelei buvo leista egzistuoti, tačiau į ją galėjo patekti tik keletas kandidatų, perėjusių KGB filtrą; tokiu būdu 1968 m. joje kunigystei ruošėsi tik 25 seminaristai.

Tačiau sovietinei valdžiai ir šito buvo per maža; ji vyskupus, kunigus ir seminaristus verbavo dirbti KGB kolaborantais, tai yra faktiškai ne statyti, bet griauti Bažnyčią. Aš pats turėjau karčią šio verbavimo patirtį, nes net keturis kartus įkyriai buvau verbuojamas „draugauti“ su KGB pareigūnais.

Šis Bažnyčios engimas buvo slepiamas po melo skraiste; oficialūs ruporai Vakarams skelbė, kad Sovietų sąjungoje tikintieji turi visišką laisvę.

(keliamą į 2 psl.)

LKB Kronikos gimtadienis

(atkelta iš 1 psl.)

Tikroji informacija neturėjo gali- mybės prasiveržti pro geležinę už- dangą, kuri tikrai buvo geležinė.

Anuomet neturėjome interneto, o į užsienį siunčiami laišakai buvo kruopščiai kontroliuojami, ir jeigu kas nors pabandydavo parašyti žinutę apie realų sovietijos gyvenimą, tie laišakai buvo konfiskuojami.

Ką daryti? – šis klausimas dažnai kildavo kunigams ir pasauliečiams, kuriems Lietuva ir Bažnyčia buvo labai brangi. Šis klausimas būda- vo svarstomas kunigų grupelėse. 1968 m. kunigai pabandė kreiptis su prašymu, kad būtų panaikintas Kau- no kunigų seminarijoje sovietinės valdžios primestas 5 kandidatų limi- tas, ir į ją galėtų įstoti visi norintieji. Sovietinės valdžios reakcija buvo vienareikšmiška: pareiškimo organi- zatoriai – kun. J. Zdebskis ir kun. S. Tamkevičius – prarado teisę eiti kunigo tarnystę, ir buvo priversti įsi- darbinti gamyloje arba melioraci- joje, nes antraip grėsė BK straipsnis už veltėdžiavimą: trejų metų bausmė.

Jau 1970 m. kunigai pradėjo svarstyti apie pagrindžio leidinį, kur- ris palaikytų tikinčiųjų dvasią ir fik- suotų ryškesnius persekiojimo atve- jus. Kažkam reikėjo imtis iniciatyvos ir leisti į labai pavojingą pagrindžio spaudos darbą.

Nebuvau nei gudriausias, nei drą- siausias, bet suvokiau, kad kažkas turi padaryti pradžią. Su drąsiu pa- sauliečiu Petru Plumpa, kuris jau bu- vo ragavęs lagerio duonos, paruošė- me pirmąjį pagrindžio leidinio nu- merį, ir jį nusivežiau į Nemunėlio Radviliškį pas tremtinį vyskupą Vin- centą; norėjau gauti jo palaimini- mą. Nevažiavau pas savo vyskupą, nes neabejojau, kad kurijoje yra įrengtas KGB pasiklausymas; antra, tremtiniai vyskupai – V. Sladkevičius ir J. Steponavičius – buvo didžiausi Bažnyčios autoritetai, kuriais visiškai pasitikėjome.

Vyskupas Vincentas tylėdamas il- gokai skaitinėjo paruoštą pagrindžio leidinį, kuriam buvome davę pavadi- nimą: „*Vivos voco* – Gyvuosius šau- kiu“, pagal B. Brazdžionio eilėraš- čio, skirto Lietuvai, pavadinimą: „*Vivos voco, mortuos plango* – Gy- vuosius šaukiu, mirusius apraudu“. Paskui pasiūlė pakeisti leidinio pava- dinimą į „Katalikų Bažnyčios Kro- nika“, ir leidinyje daugiausia talpinti Bažnyčios persekiojimo faktus su trumpais komentarais. Vyskupo siū- lymas buvo kaip ir įsakymas; sugrį- žęs su P. Plumpa šiek tiek parda- gavome numerį ir pavadinome „Lie- tuvos Katalikų Bažnyčios Kronika“. Išleidimo datą įrašiau kovo 19-ąją – Pravieniškėse už vaikų katekizaciją kalinčio kun. Juozo Zdebskio dan- giškojo globėjo dieną. Iš tikrųjų Kro- nika buvo baigta perrašyti savaite anksčiau.

Petras Plumpa Kaune, Kalniečių gatvėje, turėjo įsitašęs kopijavimo aparatą „Era“, ir pažadėjo kiekvieno Kronikos numerio padaryti 100 eg- zempliorių. Sesuo Monika Gavėnaitė nukopijuotus lapus turėjo nunešti

įrišti Juozui Gražiui. Gavęs žinią apie baigtą darbą, aš iš J. Gražio pa- siimdavau tvarkingai paruoštus Kro- nikos egzempliorius.

Išleidus Kronikos eilinį numerį, labai rūpėjo, kad jis pasklistų ne tik Lietuvoje, bet ir pasiektų mūsų tau- tiečius už Atlanto. Buvome įsitikinę, kad gavę Kronikos numerį jie pas- kleis plačiai joje aprašytas žinias. Tačiau kaip Kronikos numerį nuga- bentį už Atlanto? Vienintelė viltis buvo Maskvos disidentai.

Petras Plumpa, padėjęs redaguoti pirmąjį Kronikos numerį, Maskvoje turėjo pažįstamą disidentą, tarp jų Sergejų Kovaliovą. 1972 m. pra- džioje per šį mokslininką jis jau buvo perdavęs į užsienį Lietuvos ka- talikų „17000 Memorandumą“ sovie- tinei valdžiai, reikalaujantį tikintie- siams daugiau tikėjimo laisvės.

P. Plumpa sutiko nuvežti į Mask- vą ir pirmąjį Kronikos numerį. Bet koku užsienio lietuvių adresu siųsti Kroniką? Kartą aplankęs savo kursi- nį kunigą Stanislovą Lydį, pamačiau ant jo stalo užsienio lietuvių parapijų ir lietuviškų laikraščių žinyną; tarsi nujausdamas, kad ateityje kai kurie adresai galėtų būti naudingi, užsi- rašiau „Draugo“ ir „Darbininko“ re- dakcijų adresus.

P. Plumpa nuvežė Kronikos nu- merį S. Kovaliovui, o šis užsienio žurnalistų pagalba perdavė mano už- rašyti „Draugo“ redakcijai. Praėjus keliems mėnesiams Amerikos balsas pranešė, kad gautas „Lietuvos Kata- likų Bažnyčios Kronikos“ pirmasis numeris. Buvo labai daug džiaugs- mo, nes visiems tapo aišku: Lietuvos tikinčiųjų bėdos jau žinomos lais- vajame pasaulyje.

Mums buvo džiaugsmas, o KGB vadovybei – nerimas. Liepos 5 d. buvo pradėta baudžiamoji byla Nr. 345. Prasidėjo, Šv. Rašto žodžiais ta- riant, Dovydo, turinčio laidyklėje tik kelis akmenėlius, kova su Galijotu, kurio žinioje buvo tūkstančiai etati- nių KGB darbuotojų ir nesuskaitomi tūkstančiai kolaborantų. Anuomet žinojome su kokia jėga susidūrėme ir vylėmės, gal Dievui laiminant pa- siseks bent kelis metus Kronikai egzistuoti.

Sekė daugybė kratų ir areštų. Vie- nas po kito – P. Plumpa, sesuo N. Sa- dūnaitė, Juozas Gražys, Vladas La- pienis, Virgilijus Jaugelis, Sergejus Kovaliovas, sesuo Genutė Navic- kaitė, sesuo Ona Vitkauskaitė ir kiti buvo teisiami, o Kronika vis ėjo, ir visi numeriai pasiekdavo Vakarus. Dievas laimino pastangas žmonių, kurie buvo pasiruošę už šį pavojingą darbą mokėti laisvės kainą.

Vatikano ir Laisvės radijo ban- gomis Kronikoje aprašomi sovietinės valdžios nusikaltimai pasiekdavo Lietuvą, kėlė džiaugsmą, kad esame neužmiršti ir tokiu būdu dau- gelį žadino dar labiau priešintis prie- vartai.

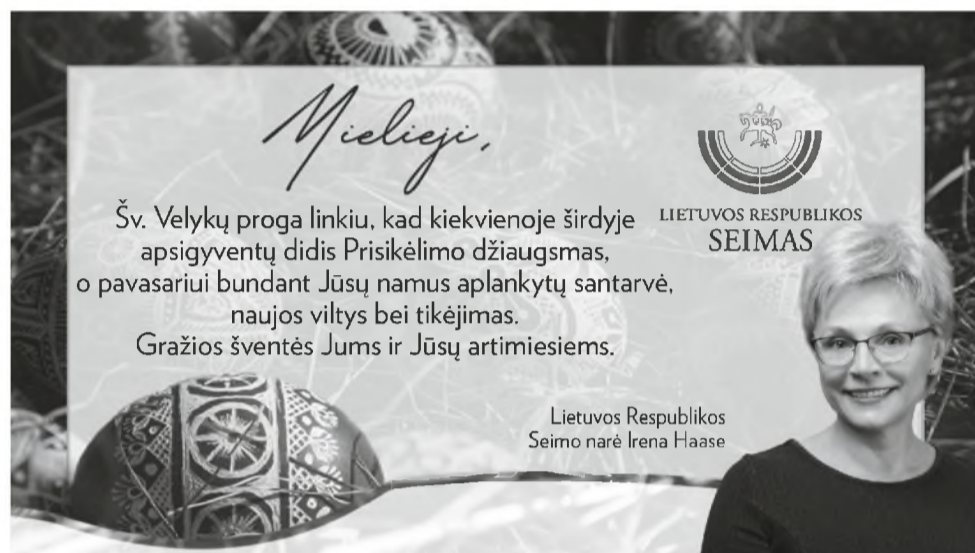
Dievas laimino ir Kronika išliko gyva iki 1989 m., kai Lietuvoje jau gyvavo laisvas žodis. Dievas padėjo Dovydui nugalėti Galijotą, – jam šlovė per amžius!

Sveikiname

Mielieji,

Šiandienos „koronė“ puola vis daugiau aukų. Kad ir kaip norisi pasidžiaugti atgimstančiu pavasariu, išgyventi pandemiją turime atsargiai. Sveikinu šv. Velykų progą, nors dar ir negalėsime visi susi- rinkti prie šventinio stalo. Linkiu ramybės ir saugumo!

**Arvydas Anušauskas,
LR krašto apsaugos ministras**

Mielieji,

Šv. Velykos - prisikėlimo metas, vilties ir tikėjimo šventė, kuri mus drąsina nebijoti ir tikėti. Turėkime drąsos prisiiinti bet kokį kryžių, kuris mums padės pasiekti Prisikėlimą. Priimkime jį atviromis širdimis, su dėkingumu ir tikėjimu, kad mūsų viltys išsipildys. Ne veltui ši šventė visada būna pavasarij, kai gamta atbunda savo nuolatiniam, bet nepa- kartojamam atsinaujinimui.

Tegul sugrįžę paukščiai ir bundanti gamta suteikia mums vilties, tarpusavio supratimo ir vienybės, o Jūsų šeimose vyrauja gerumas, tikėjimas ir meilė. Sveikinu Kristaus prisikėlimo šventės progą. Aleliuja!

Prof. dr. Valdas Rakutis

Skaitytojų laišakai

Dvidešimt ketverių pakirto kulka

Prieš 70 metų, 1951 m. balandžio 12 d., Utenos r., Užpalių valsč., Kušlių miške esančiame bunkeryje, žuvo Vytauto apygardos Liūto rinktinės Šmėklos būrio keturi partizanai. Vienas jų – vietinis Abromišio kaimo jaunuolis Gasparas Baronas, aplinkinių vadin- tas Gasiumi. Jį, 24-erių metų vaikina, pirmąjį pakirto kulka, kai šis bandė išlįsti iš bunkerio apsidairyti.

Motinos sonetas

G. Baronui atminti

Po temstančiu Abromišio dangum

Nuskriejo gandas:

Išėjo Gasius į žalius miškus.

Sūnaus tėvai jau kelinta diena neranda.

Negrįžta į gimtus namus,

Nė laiškeliu nelanko.

Senoji vis dažniau sustojus pas vartus

Ilgiau žvilgsniu apylinkes aplanko:

Gal parskuba kuriuo taku sūnelis Gasius,

Ar matęs kas? Kuriuo laiku? Iš Šmėklos būrio Gasių?

Juk Sėlių aukštumoj lyg nuo šelmens

Visi keliai, takai toli matyti.

Ilgai dar motinos širdy ruduo šalvens,

Paliks gimti namai sūnaus neaplankyti.

Neringa ŠPUKAITĖ-MAMASALIJEVA

Įvykiai, komentarai

Brangiausias šių metų kamštis

Gintaras MARKEVIČIUS

Taip jau sutvarkytas pasaulis, kad nevertiname svarbių dalykų tol, kol neįvyksta kas nors netikėto ir tų dalykų netenkame ar sutrinka jų veikla. Visi esame girdėję apie Sueco kanalą: tai laivybos kanalas, jungiantis Viduržemio ir Raudonąją jūras. Ilgis – 193,3 km, gylis – 24 m, plotis – 205–225, o siauriausia vieta – 60 m pločio. Buvo kasamas 1859–1869 m. Sueco kanalas neturi šliužų, nes Raudonosios ir Viduržemio jūrų vandens lygis iš esmės vienodas.

Kanalas eina per tris ežerus: Manzila, Timsa ir Didįjį Kartųjį ežerą. Kanale galimas vienpusis eismas, tačiau yra vietų, kur laivai gali prasilenkti. 2014–2015 m. buvo iškastas vadinas naujasis Sueco kanalas, kuris įrengtas šalia pirmojo. Naujasis projektas pridėjo 35 km ilgio laivybos juostą prie senojo 164 km ilgio kanalo. Tokiu būdu laivai gali judėti vienu metu abejomis kryptimis didžiąją dalį kanalo ir gali plaukti dvigubai daugiau laivų. Praplaukti kanalą laivui užtrunka apie 16 valandų. Sueco kanalas

8900 km sutrumpina kelią tarp Londono ir Indijos. Pastaruoju metu kanalu praplaukia 13 proc. pasaulio prekybos apyvartos.

Taigi Sueco kanalo vertė akivaizdi – iki jo atsiradimo iš Rytų Azijos plaukiantiems laivams tekdavo apiplaukti Afrikos žemyną, o tai reiškė daug ilgesnį kelionės laiką, didesnius pavojus (ypač audringas Gerosios Vilties iškyšulys), taigi ir sąnaudas. (Beje, nors pasaulyje daug prekių keliauja geležinkeliais, visgi apie 80 proc. pasaulio prekybos vyksta jūrų keliu.)

Šiuo metu iš viso Sueco kanalu praplaukia 19 tūkst. laivų per metus, arba daugiau kaip 50 per parą.

Taigi, šiais metais kovo 23 d. Sueco kanale įstrigęs Japonijos kompanijai „Shohei Kisen“ priklausantis milžiniškas, 400 m ilgio krovininis (200 tūkst. tonų) laivas „MV Ever Given“ sukėlė didžiulę problemą – „kamštis“ netrukus sustabdė kelis šimtus laivų, todėl per dieną jis sulaikydavo maždaug 9,6 milijardo dolerių (8,15 mlrd. eurų) vertės krovinių, gabenamų tarp Azijos ir Europos, o Egiptas dėl ka-

nalo blokavimo per dieną netekdavo apie 12–14 milijonų dolerių (10,2–11,9 mln. eurų) pajamų.

Po beveik savaitę trukusių pastangų laivą pavyko išlaisvinti iš dumblo gniaužtų (per tiek laiko kiti laivai apiplaukė Afriką), tačiau dar prireikė kelių dienų, kad laivyba vėl vyktų įprasta tvarka. O tikrieji nuostoliai dar tik skaičiuojami – juk laivais gabenama daugybė įvairiausių krovinių: ir nafta, ir gyvūnai, ir daug kitų. Pasaulinėse rinkose ir vienos savaitės vėlavimas gali turėti nemažos įtakos kainoms. (Gaila, bet neteko rasti įžvalgų, kokios reikšmės politiniams nesutarimams turi tokie globalūs incidentai – turbūt net didžiausi priešai būtų suinteresuoti bendradarbiauti?)

Nepuola tik kvailių

Posakis „rusai puola“ turi ne visai tiesioginę prasmę – greičiau atvirkščiai: taip mes mėgstame pašiepti politikus, kalbančius apie Rusijos keliamą grėsmę. Dvejopi ir tie mūsų „aštrialiežuviai-šmaikštuoliai“, bet kokias rimtas kalbas apie Rusijos keliamas grėsmes mėgstantys sumenkinti šiuo posakiu – vienus iš jų galima drąsiai įvardyti kaip prosovietiška į šiandienos realijas žvelgiančius tautiečius, tebeįsivaizduojančius, kad esame „odna šyrokaja rodina“ (viena plati tėvynė, – rus.), todėl nereikia bijoti savų, o kitus – kaip sąmoningus įtakos agentus, skubančius patyčiomis užversti įžvalgius politikus, kad šie nesulauktų palaikymo (nes, deja, tokie jau esame – nelinkę tapatintis su užgauliojamais ir niekinamais).

Tiesa, yra ir trečia grupė – nelabai kada galvojęs apie politiką, bet norintys „pasirodyti“ – prisiminkime vieną dainininką, su kita pop pasaulėlio persona sukūrusį dainelę „Rusai vėl puola“. Ir ką – išgarsėjo, bet nelabai sėkmingai...

Putininė Rusija prieš Vakarų pasaulį kariauja hibridinį karą, kuris apima visas sritis – supratusi, kad ekonominiu, kultūriniu ar kariniu pranašumu ji niekada neaplenks Vakarų pasaulio, Putino Rusija ėmėsi padoriam žmogui nesuvokiamų būdų: provokacijų, melo, korupcijos, šmeižto, kompiuterinio įsilaužimo, vagysčių ir taip toliau. Juk niekam ne naujiena, kad vyksta tikras Rusijos karas prieš Ukrainą, kad su Rusijos žvalgyba siejami kompiuteriniai įsilaužimai (vadinamieji programišiai – kompiuterinių technologijų ekspertai, programų, telefono stočių, internetinių puslapių, duomenų bazių įsilaužimai, kenkiantys, vagiantys informaciją ar ją falsifikuojantys) kišasi net į JAV prezidento rinkimus, įsilaužę į kokios nors Vakarų žiniasklaidos priemonės tinklalapį patalpina kokią nors šlykščią melagieną (tokių melagių jau ne viena buvo nukreipta ir prieš mūsų politikus), bando pavogti slaptus komercinius, karinius ar politinius duomenis.

Štai visai neseniai, pasak savaitraščio „Der Spiegel“, dalis Vokietijos įstatymų leidėjų vėl tapo kibernetinės atakos taikiniais: duomenų išviliojimui skirtais laiškais pasinaudoję programišiai įsilaužė į mažiausiai septynių federalinių parlamentų, į 31 regioninių parlamentų nario kompiuterius, o vokiečių spec. tarnybos aptiko rusų žvalgybos įsilaužėlių pėdsakus

savo serveriuose. Tiesa, nepranešama, ar buvo pavogti kokie nors duomenys. Jei kam neįdomu, kas darosi Vokietijoje, tam galima priminti pernai metų gale po kibernetinės atakos, siejamos su rusų programišiais, sutrikusią Nacionalinio visuomenės sveikatos centro veiklą: o juk tai įvyko pačiame kovos įkarštyje su COVID-19 piku Lietuvoje! Nejaugi kažkam toks faktas atrodo juokingas ir vertas pašmaikštavimo „rusai puola“?!

Netgi Rusijos tariamas geranoriškumas siūlant pasauliui „Sputnik 5“ vakciną susijęs su vagystėmis ir toli gražu ne noru padėti įveikti pandemiją. Yra pagrindo manyti, kad rusų žvalgyba vakciną formuluojant pavogė iš... „Astra Zeneca“ gamintojo, o siūlydama Europos šalims savo vakciną Maskva siekia skaldyti ES vienybę – jau yra kelios šalys narės, sutikusios pirkti iš Rusijos tą „Sputniką“, nepaisydamos nei bendros sutartos vakcinų įsigijimo tvarkos, nei fakto, kad „Sputnik 5“ nėra patvirtinta Europos vaistų agentūros. Bet įdomiausia yra tai, kad Rusija tą vakciną siūlo Europai, nepasirūpinusi savo gyventojų vakcinacija! Kaip čia neprisiminsi vieno baisaus rusiško posakio: „Bobos dar neatprato gimdyti!“... (Pamenate filmą „Sibiriada“? – ten nuskambėjo ši frazė.) Kita vertus, o kada Rusijoje buvo vertinama žmogaus gyvybė?

Pabaigai naujiena iš pačios Rusijos: mirė jau abu Omsko ligoninės, kurioje tuoj po apnuodijimo buvo gydytas Aleksejus Navalnas, vadovai. Pavaduotojas, kuriam tebuvo 55 metai, staiga mirė vasarį, o dabar – ir vadovas. Va čia tai jau tikrai šmaikščiai nuskambėtų „rusai puola“! Šmaikščiai ir nekvailai.

Mes ir NATO kartu jau 17 metų

Kovo 29 d. Lietuva mini 17-ąsias narystės galingiausiame pasaulyje gynybos aljanse, NATO, metines. Per šiuos metus stipriai keitėsi saugumo aplinka, kartu su ja keitėsi ir Aljansas, o Lietuva jame įsitvirtino kaip patikima sąjungininkė.

„Lietuvos teritorinį saugumą jau 17 metų kartu su Lietuvos kariuomene užtikrina NATO. Pandemijos iššūkių akivaizdoje senosios grėsmės Aljanso ir mūsų regiono saugumui neišnyko. Atsižvelgdami į šiandieninę saugumo situaciją ir išliekančias karines grėsmes, kartu su NATO sąjungininkais turime ir toliau stiprinti atgrasymą ir gynybą, užtikrinti NATO pajėgų buvimą Lietuvoje, efektyvų NATO pastiprinimą ir oro gynybą“, – sako krašto apsaugos ministras Arvydas Anušauskas. Ministras tuo pačiu pabrėžia, kad narystė Aljanse neįmanoma be jos narių atsakomybės už savo pačių saugumą.

Šiaurės Atlanto sutartimi Lietuva yra įsipareigojusi nuosekliai didinti nacionalinius pajėgumus ginkluotam užpuolimui atremti. Sąjungininkės kartu stengiasi užkirsti kelią konfliktams ir išsaugoti taiką, o, tam nepavykus, yra įsipareigojusios vienos Aljanso narės užpuolimą laikyti jų visų užpuolimu. Tačiau jokie aljansai neapsaugos to, kuris savo saugumu nesirūpina pats.

Reaguodama į neigiamas saugumo aplinkos tendencijas, Lietuva sparčiai padidino finansavimą gynybai. 2018 m. šis rodiklis pirmą kartą pasiekęs 2 proc. bendrojo vidaus produkto, buvo išlaikytas ir 2020 m., o parlamentinės šalies politinės partijos yra įsipareigojusios iki 2030 m. šiai sričiai skirti 2,5 proc. BVP.

Lietuvos tikslas – šiuolaikiška, technologiškai pažangi kariuomenė. Modernizacijai ir karių aprūpinimui skiriama beveik 30 proc. gynybos biudžeto. Šiandien įgyvendinami didžiausi kariuomenės modernizavimo projektai – Lietuvos kariuomenės aprūpinimas pėstininkų kovos mašinomis „Vilkas“, perkami vakariečių platformos sraigtasparniai UH-90 „Black Hawk“, šarvuotieji

visureigiai JLTV, diegiamos modernios artilerijos sistemos, plečiami oro erdvės stebėjimo ir oro gynybos pajėgumai, atnaujinama kario ginkluotė ir įranga.

Visi šie pozityvus pokyčiai nebūtų įmanomi be visuomenės paramos. Šiandien narystę NATO palaiko 87 proc. Lietuvos žmonių, 83 proc. Lietuvos gyventojų pritaria sąjungininkų buvimui mūsų šalyje. Lietuva vieninga šiuo klausimu, o tai prasideda prie Lietuvos bendrų pastangų tinkamai rūpintis savo saugumu.

NATO – solidarumas – pamatinė Aljanso vertybė. 2014 m. Rusijai aneksavus Krymą ir kariniais veiksmais destabilizuojant Rytų Ukrainą, visa Europa suvokė, kad išnykusiomis laikytos karinės grėsmės yra visai šalia. NATO vieningai pasmerkė Rusijos agresiją Ukrainoje, sušpendavo praktinį bendradarbiavimą su šia valstybe.

Narystės NATO įsipareigojimai matuojami ne tik finansine išraiška, bet ir dalyvavimu prisidedant prie bendrų Aljanso tikslų. Lietuva, dalyvaudama tarptautinėse operacijose ir misijose įvairiose pasaulio vietose, prisideda prie regioninio ir tarptautinio saugumo plėtros ir rodo savo solidarumą su kitomis sąjungininkėmis. Nuo 2004 m. Lietuvos kariai dalyvavo NATO tarptautinių saugumo paramos pajėgų (angl. ISAF) operacijoje Afganistane, padėjo šaliai kovoti su terorizmu grėsme, vadavo Provincijos atkūrimo grupei Afganistane Goro provincijoje. Šiuo metu Lietuvos kariai dalyvauja tarptautinėje kovoje su terorizmu NATO misijoje Afganistane ir Aljanso operacijoje Irake. Lietuva savo pajėgas išlaikys Afganistane ir toliau, ir jas išves tik drauge su NATO sąjungininkais.

Parengta pagal KAM inf.

Puolami atraminiai valstybės stulpai

Prof. dr. Valdas RAKUTIS

Kažkada Baltijos gynybos koledže Tartu diskutavome su latvių ir estų kolegomis, kodėl mūsų visuomenės sugebėjo išlikti vieningos ir efektyvios kovoje su sovietų okupacijomis, kokios buvo stiprybės ir silpnumo priežastys? Tada supratau, kad mūsų stiprybė remiasi tam tikrais stulpais. Kol tie stulpai yra, tol Lietuva stipri ir gyva. Tai mūsų konservatyviosios idėjos pagrindas!

Pirmasis stulpas – tai TAUTA. Tai žmonės, kurie save sieja su pavadinimu, teritorija, jaučia pareigą ir tapatybę. Tauta gali būti sujungta kalbos ir papročių pagrindu, gali save asocijuoti su teisine sistema (Lietuvos statusas), su luomu, su tradicijomis, bet tai yra tai, kas sudaro žodį MES. Tauta gyvena tada, kai valstybė yra, ir kai jos nelieka. Tauta, galbūt gentis, vedama lyderių sukuria valstybę.

Lygiai taip galima valstybę ir prarasti išorinio užkariavimo ar vidaus silpnumo dėka. Nors tautos samprata šiek tiek keičiasi, tai yra žymiai tvaresnis darinys, kuris dažniausiai auga ir stiprėja valdant savai dinastijai, veikiant valstybei, nacionalinei religijai ar esant ilgalaikiams konfliktams su kitomis tautomis, valstybėmis ar režimais. Keletas valstybių, susikūrusių tautiniu pagrindu pavyzdžių: Vokietija, Italija, Vengrija, Suomija, Latvija ir Estija bei Lenkija.

Antrasis stulpas – tai VALSTYBĖ. Valstybė yra juridinis biurokratinis, gynybinis ir teritorinis darinys, labai suprantamas kariams ir piliečiams. Valstybė dažnai yra susijusi su Tauta, tačiau nebūtinai, tai gali būti monarchija, imperija, sąjunga. Ji svarbi, nes tvarko realų gyvenimą, apsprendžia gyventojų prievoles, pareigas, teises ir kitus svarbius dalykus.

Valstybė gali mobilizuoti pajėgas ir nukreipti jas reikalinga kryptimi, ji nustato prioritetus ir reguliuoja gyvenimą. Valstybė gali sukurti tautą, kaip atsitiko Prancūzijoje, Rusijoje, iš dalies Osmanų imperijoje. Tokios valstybės laikosi kitais pagrindais, todėl joms dažniausiai nesuprantamas tautiškumas, stengiantis jį perkelti į papročių, religinių grupių ir etnosų lygį, nepavojingą tokios valstybės vientisumui. Anglų kalboje nėra atskirų tautiškumo ir nacionalizmo sąvokų, jų nereikia. O mums reikia.

Trečiasis stulpas – tai TIKĖJIMAS. Tikėjimas yra glaudžiai susijęs su religija. Religija nustato etikos normas, reguliuoja papročius, kuruoja šalpos ir socialinio teisingumo sritį, daro įtaką mokslui ir studijoms, švietimui. Net žmonės, nesijaučiantys bažnyčios dalimi, supranta stiprų ryšį su religinėmis normomis kaip tradicijas ir etines normas. Katalikų tikėjimas buvo Lietuvos atrama nuo rusifikacijos XIX a., padėjo atsilaikyti sovietijos jūroje, palaikė dviasią Sąjūdžio laikais ir Sausio įvykių metu.

Ketvirtasis stulpas – tai ŠEIMA, šeima ir giminė. Ši mažiausia visuo-

menės ląstelė svarbi yra tuo, kad joje formuojasi būsimoji piliečių karta, vyksta bendravimas tarp kartų, perduodami išlikimo kodai ir užtikrinamas tęstinumas. Šeima ir giminė leidžia išlikti mūsų kultūrai okupacijų metais, išugdė naujas kartas, padėjo išverti tremtis, išsaugoti įtakas Sovietų sąjungos sistemoje, o atmintis apie turėtą laisvę buvo puoselėjama ne tik tėvų vaikų, bet ir senelių, anūkių ar tolesnių giminaičių pagalba per šeimos nuotraukas, relikvijas, pasakojimus ir pavyzdžius.

Lietuva buvo pajėgi išlaikyti savo gyvastį, kol turėjo visas keturias atramas. Mūsų visuomenė intuityviai suvokia, kad bus tvari, kol tvirtai laikysis ant keturių stulpų. Kalbant palyginimais, praradus vieną stulpą, dar įmanoma išlaikyti pusiausvyrą, perduodant laikomą krūvį kitoms trimis. Taip išlikome okupacijos metais, taip laikosi arba nesilaiko kaimyninės šalys, vienos valstybės stiprėja, kitos palaipsniui silpsta.

Šiais laikais karai tarp valstybių nors ir vyksta, bet nedažnai. Kartais užpuolus kaimyną, jis tik sustiprinamas, nes pavojų pajutusi visuomenė mobilizuojasi, užpultajai suteikiama pagalba, agresorius sulaukia sankcijų. Todėl labai dažnai pasitelkiamos minkštosios galios, griausiančios pasirinktą valstybę iš vidaus, nesiafišuojant.

Norint sunaikinti šalį, reikia naikinti pagrindus, ant kurių ji laikosi. Gerai žinoma, kaip tokias galias naudoja Rusija. Būdamą pati nedemokratiška, ji palaiko bet kokias pasipriešinimo grupes, skatina vidaus nesantaiką, palaiko neaiškius, vertybes silpninančius judėjimus ir skleidžia propagandą. Tačiau taip elgiasi ne ji viena.

Rusijos sėkmė informaciniuose ir kitokuose hibridiniuose karuose paskatina tokios veiklos imtis ir kitas, dažniausiai nedemokratinės valstybes. Todėl norint tokiomis sąlygomis išsilaikyti, reikia saugoti savuosius pagrindus, maitinti šaltinius, iš kurių atsiranda upeliai ir stiprios upės, modernėjant ir keičiantis palaipsniui, išlaikant stabilumą ir tradicijų tęstinumą.

Šiandien, kaip niekad reikalingas sąmoningas patriotizmas ir kryptinga veikla, priešiškos veiklos identifikacija. Tauta negali visko palikti valstybei, bet pati aktyviai dalyvauti kovoje už savąsias vertybes, nes puolamos ne tik valstybės institucijos, pažeidžiamas teritorinis vientisumas. Puolama žmonių sąmonė, vertybės. Puolami atraminiai stulpai. Būkime budrūs!

Sveikiname

Sveikiname Vaclovą SAKALAUSKĄ jubiliejinio 65-ojo gimtadienio proga. Linkime nepaliauti šypsotis gyvenimui, nepavargstant suktis gyvenimo verpetuose. Te lydi sėkmė, sveikata, gera nuotaika, gėlių žiedai, artimųjų ir draugų šypsenos.

Buvę Bolturino tremtiniai

Nuoširdžiai sveikiname 70-ojo jubiliejaus proga LPKTS Telšių filialo tarybos narį Vaclovą AŠMONTĄ.

Balandis, pavasario spalvom pasidabinęs,
Jums jubiliejų dovanoja,
Kad primintų, koks esate šaunus.
Te sveikata ir ažuolo stiprybė
Gyvuos Jумыse ilgiausius metus!

LPKTS Telšių filialas

Sveikiname skyriaus narius, buvusius Sibiro tremtinius, jubiliejaus proga: Vandą VERTELKIENĘ ir Praną KAZLAUSKĄ – 80-ojo, Ireną RUDŽIONIENĘ ir Juliją KILDIŠIENĘ – 70-ojo.

Dėkojame už Jūsų indėlį skyriaus veikloje. Linkime, kad gera sveikata ir Dievo palaima lydėtų Jus ateityje.

LPKTS Vilniaus skyrius

Sveikiname buvusias tremtines garbingo jubiliejaus proga:

Zitą VIZGIRDIENĘ – 85-ojo,
Reginą PAULAUSKIENĘ ir Virginiją LENKŠIENĘ – 70-ojo.

Sveikiname Jus ir šv. Velykų proga! Tegul kartu su pavasariu Kristaus prisikėlimo šviesa ateis į Jūsų namus atnešdama ramybę, šilumą ir džiaugsmą. Tegul netrūksta darnos ir skalsos prie šventinio stalo.

LPKTS Palangos filialas

Nuotaikingas susitikimas su rašytoju Tomu Dirgėla

Tomas Dirgėla – vienas populiariausių vaikų rašytojų, jo knygų mažieji skaitytojai visada laukia su dideliu nekantrumu. O detektyvinių knygų serija „Domas ir Tomas“ retai kada užsilaiko bibliotekos knygų lentynose. Pirmoji šios serijos knyga „Domas ir Tomas. Dingusios šluotos byla“ 2017 m. pelnė Tarptautinės vaikų ir jaunimo literatūros asociacijos (IBBY) Antrąją premiją už geriausią metų knygą vaikams. Šiuo metu autorius išleidęs 19 knygų ir pakeliui net penkios naujos knygos, tarp kurių ir septintoji „Domo ir Tomo“ dalis.

jausi trijulės nuotykius, kaip sukurti detektyvinę istoriją ir įveikti pačius didžiausius pavojus. Rašytojas vaikams skaitė ištrauką iš savo knygos „Domas ir Tomas. Vasaros atostogų byla“. Klausimus vaikams uždavė ir žodžių kišenėje neieškantis rašytojas, o vaikai dalinosi savo mintimis apie mėgstamas knygas, detektyvus ir net kibinus. Vaikai kalbino rašytoją atvykti į Trakus. Nuotaikingas susitikimas prabėgo akimirksniu.

Dėkojame rašytojui už smagų susitikimą su vai-

Trakų viešosios bibliotekos Vaikų literatūros skyrius, bendradarbiaudamas su VŠĮ „Mokyklų tobulinimo centru“, kovo 17 d. kvietė NVŠ programos „Kūrybiškumo saviraiškios studijos“ narius nuotoliniu būdu susitikti su rašytoju Tomu Dirgėla ir susipažinti su jau kultiniais tapusiais detektyvais Domu, Tomu ir Upe. Taip pat sužinoti, kaip atrodo nau-

kais ir laukiame pasirodant naujų jo knygų bei galimybės susitikti bibliotekoje gyvai. Kviečiame vaikus užsukti į biblioteką ir pagriebti likusias Tomo Dirgėlos knygas, kol jų dar yra.

Eglė KONDROTAITĖ,
Trakų viešosios bibliotekos
Vaikų literatūros skyriaus
vyr. bibliotekininkė

Prieš tris ketvirčius amžiaus

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Atsiradome Permės sr. Kudymkaro r. Vizijaus gyvenvietėje. Belaisviai kirto mišką ir arkliais, atvežtais iš Suomijos, tempė rąstus į laukymę. Jų buvo gal du šimtai. Vasaromis juos puolė uodai ir mašalai, gėrė kraują. Kad jie nenusilptų ir galėtų dirbti, sugalvojo ant nugaros, kaklo pasiūti jiems patiesalus. Šio darbo ėmėsi ir S. Graužinienė. Tačiau du arkliukai nusilpo ir padvėsė. Po kurio laiko nugaišo ir trečiasis. Sujudo tremtiniai, norėjo jį išmėsinti, tačiau valdžia pastatė prie jų sargybą, uždraudė, sakydami, kad gal tai užkrečiama liga, reikia ištirti. Žinoma, tirti nebuvo kam, tai liepė apipilti žibalu ir sudeginti. Taip ir atsitiko. Tačiau tremtiniai net ir sudegusiuosius mėsinėjo, ieškojo bent nesudegusių sausgyslių, kaulų.

Pabaiga. Pradžia Nr. 12 (1418)

Janinos Graužinytės-Sabaliauskienės pasakojimas

Pamenu, man pasisekė pakliūti į gyvenvietės darželį, ten būdavome perrengiami vienodais drabužėliais. Kad ilgiau galėčiau lankyti darželį ir papildomai būti maitinama, mama mane metais pajaunino. Darželyje žinojo apie sunkią mano padėtį. Jei koks vaikas neateidavo dėl ligos ar kitų priežasčių, jo košės porciją leisdavo man parnešti sesutei ar broliukui.

Tremtyje turėjau gerą draugę, barako kaimynę Aušrą Kluonytę. Čia buvo daug komių, rusų, tremtinių iš Ukrainos, po kelis iš kitų Baltijos valstybių... Kluoniai atitremti be tėvelio, šeima gausi. Kiti vaikai iš mūsų tyčiojosi, vadino „bendrevkomis“, komendantas – fašistėmis. Kai ruošiausi eiti į mokyklą, mama iš čiuzinio pamušalo pasiuvo suknetę. Kažkas padovanojo senus marškinėlius, švarkelį, mama dar ir vyžas nupynė. O mokykloje nebuvo nei sąsiuvinų, nei knygų. Pieštuką dalydavo dalimis. Kai sulaukėme vienintelio vadovėlio „Bukvarj“, galėdavome jį parsinešti tik kartą per mėnesį, nes klasėje buvo 30 vaikų.

Tais metais mūsų šeimoje atsirado ketvirtas vaikas. Kartu su mumis ištremtoje Jako šeimoje buvo paauglys sūnus Antanas ir duktė Bronė. Vaikas liko su sergančiu tėvu, kai Bronė iš tremties pabėgo. Beje, ją Lietuvoje pagavo, nuteisė trejus metus kalėti. Tėvelis prišalo prie sienos ir mirė, tad dešimtmetis liko vienas. Kartą jis atėjo pas mus ir pasakė mamai, kad nieko daugiau artimesnių neturi, liks su mumis. Mama gailėstingai pasižiūrėjo ir sutiko. Taip gyveno kartu ir padėjo buityje, kol neišėjo į darbus miške.

1948 m. mama sukasė plotelį dirvono ir pasodino dalį pagal korteles gautų bulvių. Nupjaustė tik viršūnėles ir akis, tad liko ir pavalgyti. Išdygo kelmai bulvių. Ožka atsivedė du mažus ožiukus. O jau kitais metais bulvių laukas išaugo iki 90 kelmų. Gyventi tapo lengviau.

Mokslas sekėsi, tik mama patarė į pionierius nestoti. Mokytojas kartą pakvietė mamą į mokyklą, o ji jam drąsiai pasakė, kad stosiu tik tada, kai būsim laisvi. Labai greitai išmokome ne tik rusiškai, bet ir vietinių komių kalbos. Galėjau su jais susikalbėti, tačiau jokio artumo nejaučiau, noriau bendravau su lietuviukais ir kitais tremtiniais. Mokykloje mokytojai vietiniams ir rusiukams priekaištavo, rodė į mus sakydami, kad atvykome nemokėdami rusiškai, o dabar šią kalbą žinome geriau, nei jie.

Baigusi mokyklą, įstojau į miškų technikumą, nes medicinos ar pedagoginėje mokyklose tremtiniai moky-

tis neturėjo teisės. Pagal paskyrimą buvau išsiųsta dirbti į kitą rajoną. Stasiuką paėmė į kariuomenę, Antanukas vedė, tad Vizijauje liko tik mama su Genute. 1961 m. kovo mėn. mama

Brone ir Stase, tačiau, jos laimei, jie jau buvo paaugliai.

Buvau alkana. Neturėjau jokio žaislo. Man sugalvojo vienintelį užsiėmimą: sesuo su broliu miške pri-

Stasiukas, Genutė ir Janina (antroje eileje, viduryje) su Liudos Urbonienės vaikais Vytuku ir Romu. 1950 metai

Janina Graužinytė su bendrklasėmis rusaitėmis Vale ir Toma. 1954 metai

sugrįžo į Lietuvą, Kėdainius. Aš kiek vėliau, nes reikėjo atsiskaityti su darbovieta. Įsidarbinau miškų urėdijoje. Ir mama po kurio laiko atėjo dirbti į Kėdainių miškų urėdijos medelyną. Ištekėjau, dirbau ir auginau vaikus.

Tremtis Genovaitės akimis

Į tremtį iškeliauvau būdama vienu metų. Ten iki ketverių nevaikščiojau. Dar daugiau, gulėjau lovelėje ir ne visada galėdavau apsiversti. Kai mama išeidavo į darbą, paprašydavo vietos plytinėje pamainomis dirbančią kaimynę Kaziūnę Šeštokiene, kad kartas nuo karto ji ateitų prie manęs ir apverstų ant kito šono. Ji buvo ištremta su vaikais Viktoru,

rinkdavo erškėtrožių, o aš jas vėriau ant siūlo. Žinoma, jos buvo valgomos, išmetus didelę dalį vaisiaus užimančias sėklas, tad dirbau naudingą darbą. Vėliau, kai mama persiūdavo iš senų drabužių naujus, man parnešdavo siūlų, kartais net sagų. Ir vėl turėjau užsiėmimą: pyniau pynutes, vėriau sagas...

Mama gavo komendantą leidimą nuvežti mane į ligoninę, buvusią už 30 kilometrų. Sako, važiuoju traktoriumi. Ten gydytoja pasakė, kad esu beviltiška, prie mirties. Pažadėjo nusiųsti pas specialistus į rajono ligoninę, bet tai jau nepadės. Namuose likę vieni vaikai, tad patarė mamai palikti mane ir grįžti, dar paguodė, kad yra jauna ir galės dar pasigimdyti. Mama liko mane prižiūrėti, neturėjo ką valgyti tris dienas.

Kartą prie sielvartaujančios mamos priėjo moteris ir paklausė, ar gali ji, turėdama tiek laiko, sukirti ir jai pasiūti suknelę ar palaidinę. Medžiagos ji turinti, iš kaimo gali atvežti ir siuvamąją mašiną. Kai pagėidavimą išpildė, pasiuvo, o užsakytoja liko patenkinta, gavo už tai atlygį, atsirado naujų klientų. Gydytojai pasiuvo palaidinę, jos dukteriai – suknelę, pagerėjo mano maitinimas, mama jau nebadavo. Ligoninėje išbuvau tris savaites ir ištrūkau iš mirties nagų. Bet ir toliau skaudėjo galvą, akis, sunkiai vaikščiojau.

Pas mus atėjęs gyventi Antanėlis padėjo mamai. Jo giminės iš Lietu-

vos atsiuntė šiltų marškinių, megztinių, kojines, pirštines. Ir dar lietuviškos džiovintos duonos. Jis mokyklos nelankė, padėjo mums ir dirbo valdišką darbą.

1960 m. Vizijauje su mama likome dviese. Ji pradėjo prašyti, kad išleistų į Lietuvą. Pagaliau leidimą gavome, tik mama turėjo pasirašyti, kad grįžusi nereikalaus palikto turto. Mama pasirašė. Taip sugrįžome į Tėvynę.

Iš pradžių atsidūriau Josvainiuose, dirbau, lankiau mokyklą. Paskui su mama gyvenome kartu Kėdainiuose. Dirbau biochemijos, vėliau – Chemijos gamyklose. Baigiau Kauno technologinio technikumą Kėdainių filialą, tapau technologe. Su vyru Česlovu Skorupsku (1941–1997) užauginame dukteris Laimą ir Dalią.

Stasio Graužinio pasakojimas

Tremtį prisimenu nuo darželio lankymo. Mokykla, sunkios gyvenimo sąlygos, net badas – visa tai gyvena manyje. Mama pasakojo, kad visi sirgome. Mamai patarė valgyti kiaušinius. Kai tik gavome iš Lietuvos pinigėlių, mama nupirko dešimt kiaušinių, kuriuos kasdien po vieną valgėme keturiose. O kai atėjo pavasaris, tai valgėme žoles, o gavę truputį druskos, virėme sriubą.

Mama pasakojo, kad mažas būdamas taigoje paklydau. Visą naktį žmonės manęs ieškojo, šūkavo, meldėsi, šiaip taip surado...

Vizijauje kažkada buvo daug karo belaisvių suomių, kurie statė barakus, dirbo miškuose. Mums gyvenant jų jau nebuvo, tačiau išliko keli apgriuvę barakai. Barakuose gyventi buvo sunku ypač mums, vaikams, nes net gultų beužteko. Vėliauėjau į darželį, ten daugiau valgyti gaudavau, tačiau sumažino duonutės normą – tik po 100 gramų per dieną.

Kai nusipirkome ožką, pasisodinome bulvių, pasveiko sesutė Genutė, mes išėjome į mokyklą, viskas pasikeitė į gera. Bet to laukti reikėjo ketverius metus. O kai 1948 m. rugsėjo mėn. man reikėjo eiti į mokyklą, tai mokytoja plėšė sąsiuvinį ir dalijo vaikams po lapą, nes juos turėjo tik kelis. Mano drabužėliai buvo sulopyti, nors mama siuvo, bet nebuvo medžiagos naujiems pasiūti. Mama pasakojo apie Lietuvą, o ten ir duonos bus iki soties, ir pienelio... O obuoliai ten laukuose ant medžių auga. Tikino, kad mes ten sugrįšime.

Mama nupirko karvutę. Žiemomis vietiniai jas laikė lentinėse pašiūrėse, o kad joms būtų šilčiau, pastatėlius apkasdavo sniegu. Jau po Stalino mirties sulaukėme permaitinimo. Pradėjo kepti skanesnę duoną, jos buvo galima daugiau nusipirkti.

1960 m. išėjau į kariuomenę. Į Lietuvą sugrįžau 1963 m., vos baigęs tarnybą. Apsistojau Kėdainiuose, įsidarbinau tuometiniame Chemijos kombinate šaltkalviu. Lankiau vakarinę mokyklą. Vėliau dirbau šaltkalvių brigadininku. Su žmona Janina užauginame dukteris Irutę ir Janiną.

Istorija be „baltų dėmių“

*Vienos čekistinės bylos pėdsakais***Kaip proletaras Stasys Kiaušinis virto sovietų valdžios priešu**

S. Kiaušinio kaimynė U. Šantarienė visada įdėmiai klausėsi kiekvieno Kiaušinių ir jų svečių pokalbio. Matyt, tą darydavo ir netyčia – nori ar nenori vis tiek girdėsi, ką kaimynas kalba, kai gyvenai su juo viename kambaryje ir tavo gyvenamąjį plotą nuo jo skiria tik plonų lentų pertvara. Kadangi į Uršulės nuolatinius skundus prieš S. Kiaušinį niekas rimtai nereagavo ir visi manė, kad S. Kiaušinį ji skundžia dėl buitinių konfliktų, U. Šantarienė nutarė pasikviesti kelias savo drauges, kad jos kartu pasiklaustytų kaimyno antisovietinių kalbų ir su Uršule vėliau paliudytų, kad S. Kiaušinis yra užsimaskavęs sovietų valdžios priešas.

Pabaiga. Pradžia Nr. 12 (1418)

Antisovietinių kaimyno kalbų perklausa

Ta diena atėjo netrukus, nes S. Kiaušinis mėgo pagerti savo kambaryje su bičiuliais skrebais Justu Blažiu ir Motiejum Šimulioniu. 1947 m. birželio 15 d. išgirdusi, kad pas S. Kiaušinį atėjo į svečius M. Šimulionis, liepė dukteriai Angelei nubėgti pas kaimynes ir pakviesti į S. Kiaušinio antisovietinių kalbų perklausą. Visos jos mielai sutiko tai padaryti, nes gyvenimas miestelyje buvo nuobodus. Visos šios perklausos dalyvės, suėmus S. Kiaušinį, buvo apklaustos kaip liudininkės, ko labiausiai ir siekė šio sambūrio šeiminkė U. Šantarienė.

Perklausoje dalyvavo: Kurklių valsčiaus vykdomojo komiteto sekretoriaus Jono Šantaro žmona Uršulė, skrebo Juozo Dūdos žmona Petrusė, skrebo Povilo Mačionio žmona Veronika ir Kurklių valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininko Kulikausko žmona, kandidatė į VKP (b) eiles Emilija. Apie tai, ką išgirdo savo kambaryje, U. Šantarienė čekistui Aleksankinui pradėjusiam S. Kiaušinio bylą papasakojo taip: „Iš pradžių S. Kiaušinis garsiai numetė savo šautuvą ant grindų ir pasakė: „Ech ir kokio velnio aš tave tampau“. Bet po to pakėlė jį nuo grindų, pabučiavo (įdomu, kaip U. Šantarienė sugebėjo matyti kiaurai per lentų sieną – aut. past) ir pasakė: „Na tuoj ateis kiti laikai ir aš pasuksiu šį durklą į kitą pusę. Prisiekiu, kad šiuo durklu nuleisiu kraują mažiausiai keturiems bolševikams, pirmiausiai savo viršininkams ruskiams, kurie atsiųsti čia iš Rusijos gaudyti miškuose mūsų brolių, kovojančių už Tėvynės išlaisvinimą. Aš iš karto be teismo užmušiu tuos niekšus, kurie padeda komunistams. Pirmieji mano sąraše bus: Šantarienė, skrebas Dūda ir jo boba Petrusė, nes tai pirmieji komunistų „politrukai“. Jus reikia jau dabar užmušti, nelaukiant permainų. Tada liks daugiau mūsų žmonių laisvėje, o jeigu aš to negalėsiu padaryti, tai sumokėsiu dvi algas savo draugams, kad juos pašalintų. Na užteks bolševikams gerti lietuvių kraują, ateis mūsų laisvė, bet, kad tai įvyktų, tik pašaukus turi stoti visa tauta. O bolševikai yra amžinai alkani ir toliau tokie liks.“

Galbūt lygiai tokių žodžių, girdint draugui skrebui M. Šimulioniu, S. Kiaušinis ir nesakė, bet žinodamas, kad U. Šantarienė jo įdėmiai klausė, neabejotinai jai ir jos draugei netiesiogiai pagrasino. Iš klausę visų S. Kiaušinio antisovietinių kalbų prie degtinės butelio trys kaimynės

U. Šantarienė, P. Dūdienė ir V. Mačionienė apskundė S. Kiaušinį už antisovietines kalbas ir grasinimus. Šis trejukės pasisėdėjimas nulėmė tolesnį S. Kiaušinio likimą. E. Kulikauskienė išėjo iš U. Šantarienės kambario neišklausiusi S. Kiaušinio kalbų ir vėliau per apklausą tvirtino, kad niekada negirdėjo jo kalbant prieš sovietų valdžią. Neaišku, ką apie antisovietines savo draugo S. Kiaušinio kalbas būtų pasakęs su juo tuo metu gėręs M. Šimulionis, bet čekistas Aleksankinas nespėjo jo paklausti, nes praėjus kelioms savaitėms po svečiavimosi pas S. Kiaušinį, jį rado nužudytą prie Kurklių malūno.

Čekistas Aleksankinas pradeda bylą

Apklausti dėl antisovietinių kalbų skrebai J. Blažys, S. Leita ir I. Jakimovas tvirtino, kad jie negirdėjo S. Kiaušinio kalbant prieš sovietų valdžią, bet jų parodymų išteisinti S. Kiaušinį neužteko. Apkaltinant S. Kiaušinį lemiami buvo kaimynės U. Šantarienės parodymai. MGB agentai iš Kurklių, Ukmergės apskrities MGB skyriaus jaun. leitenantas operatyvinis įgaliotinis čekistas Aleksankinas pradėjo sovietų valdžios prieš S. Kiaušinio bylą. Apkalbėdama kaimyną, U. Šantarienė ne tik kaltino S. Kiaušinį, bet ir guodėsi čekistui Aleksankinui tokiais žodžiais: „Ką aš jam padariau? Aš jokio pykčio jam nejaučiu, bet jis vis tiek mane vadina komunistų „politruke“ ir žada užmušti. Aš daug kartu esu girdėjusi, kaip S. Kiaušinis kalbėjo, kad valdžia greitai keisis ir komunistų Lietuvoje neliks“. U. Šantarienė taip pat Aleksankinui tvirtino, kad S. Kiaušinis yra partizanų ryšininkas. Ji papasakojo apie vieną S. Kiaušinio pokalbį su žmona.

Ji sakė savo vyrui girdėjusi, kad iš Kurklių valsčiaus nežinia kur dingo Češūnas, palikęs savo namus ir beveik visą turtą. S. Kiaušinis žmonai atsakė: „Matai, žmona, kai aš būdavau čia, Kurkliuose iš anksto visus įspėdavau ir jie su visu savo turtu spėdavo pabėgti, bet aš nebuvau tik dvi dienas ir Češūno niekas neįspėjo, todėl jis turėjo bėgti palikęs savo turtą“. U. Šantarienė taip pat papasakojo čekistui Aleksankinui S. Kiaušinio pokalbį su jo žmonos seserimi Polina Justinavičiene. Ji tiksliai prisiminė, ką jie abu kalbėjo prieš dvejus metus, 1945 m. balandžio mėnesį, S. Kiaušinio kambaryje.

Tuo metu P. Justinavičienė buvo atvykusi pas Kiaušinius iš savo namų Balninkėlių kaime ir pasiskundė S. Kiaušiniui, kad ji tris paras niekur negalėjo išvykti iš savo namų, nes pas ją svečiavosi partizanai ir niekur

neišleido. Bet kai ji partizanams pasakė, kad būtinai turinti aplankyti savo svainį, skrebą S. Kiaušinį Kurkliuose, ją iš karto partizanai išleido, paprašę iš jo sužinoti, kas šiuo metu vyksta Kurkliuose. S. Kiaušinis žmonos seseriai atsakė: „Jeigu jie dar per tave norės kažką sužinoti, negalvok, Polia, kad aš esu skrebukas, aš visada tau padėsiu“.

Kaltinimus prieš S. Kiaušinį Aleksankinui tai pat padėjo suformuoti ir buvusių kaimynų Juozo bei Rozalijos Mišinių parodymai ir „negrąži“ charakteristika iš darbovietės.

Golgotos pradžia: kaltinimai ir tardymas

S. Kiaušinis buvo suimtas 1947 m. birželio 26 d. savo namuose. Čekistas Aleksankinas kaltinimo išvadoje įvardijo net keturis Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso straipsnius, kuo jis yra kaltinamas: 58-1 – kontrrevoliucinė veikla, 58-1b – kariškio įvykdytas tėvynės išdavimas (skrebai buvo prilyginami kariškiams – aut. past.), 58-2 – dalyvavimas ginkluotame sukilime, bandymas užgrobti valdžią ir 58-10 – antisovietinė propaganda ir agitacija.

Aleksankinas buvo uolus, jaunas čekistas, kuris taikė kaltinamajam ir fizinio poveikio priemones. Tai matyti iš dažnai S. Kiaušinio tardymo protokoluose įrašytų frazių: „Jūs sakote netiesą“, „užteks neigti parodymus“ ir panašių. Daug ką pasako ir labai ilgas tardymo laikas. S. Kiaušinis buvo tardomas pusę metų nuo birželio 26-osios iki gruodžio 29 dienos. Tačiau S. Kiaušinis buvo tikrai kietas net čekistui Aleksankinui.

Belioka stebėtis šio žmogaus ištvėrime, nes tardydavo beveik kiekvieną naktį arba dieną, o atsakius patvirtinti pateiktus kaltinimus, suimtuosius kankindavo įvairiais būdais. Dažniausiai daužydavo gumuota lazda, neleisdavo išsimiegoti, mušdavo per padus su liniuote arba šautuvo grūstuvu, kartais badydavo panages įkaitintomis adatomis, spausdavo pirštus ar lyties organus tarp durų, arba geležiniu, specialiai pagamintu, lanku spausdavo galvą. Kiti tardytojai mėgdavo svilinti ugnimi pirštus arba užpakalį. Kankinimo būdai priklausė nuo tardytojo fantazijos ir patirties.

Neaišku, kokius kankinimo būdus taikė Aleksankinas S. Kiaušiniui, bet jam niekaip nepavyko įrodyti, kad S. Kiaušinis turėjo ryšių su partizanais ir dirbo jų naudai ar kad bandė nuversti sovietų valdžią. Matyt, S. Kiaušinis buvo užgrūditas sunkaus fizinio darbo, kurį jam teko dirbti beveik visą gyvenimą, bei nepriteklių, kuriuos teko patirti nuo

vaikystės, todėl jis visus kankinimus atlaikė ir visus kaltinimus atkakliai neigė. Padėjo kai kurių skrebų bei kandidatės į VK (b) narius E. Kulikauskienės parodymai jo naudai ir tai, kad per akistatą savo parodymų atsisakė Rozalija Mišininė, su S. Kiaušiniu gyvenusi Paulinavoje. Įvertinęs visas aplinkybes čekistas Aleksankinas nutarime dėl kaltinimo pateikimo paliko tik vieną straipsnį – 58-10 – antisovietinė propaganda ir agitacija. Taip triumfavo sovietinis teisingumas ir čekistinis gailėstingumas, bet tai nebuvo bylos nagrinėjimo ir kaltinimo pabaiga.

S. Kiaušinis ir toliau neigė vienintelį jam likusį kaltinimą dėl antisovietinės propagandos. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, Ukmergės MGB skyriaus viršininkas papulkininkis Pochomičiovas pakeitė tardytoją: vietoj jaunojo Aleksankino paskyrė labiau patyrusį vyr. leitenantą Starkovą. Jis dar kartą apklausė visus liudininkus S. Kiaušinio byloje ir patį kaltinamąjį. Per šias apklausas (tai rodo byloje išlikę protokolai – aut. past.) paaiškėjo, kad S. Kiaušinis buvo susipykęs su visais tais asmenimis, kurie davė jam nepalankius parodymus.

Starkovui papasakojo ir dėl ko buvo susipykęs ir su kaimynu skrebu Juozu Dūda bei jo žmona Petrusė. Kartu su J. Dūda vieną kartą jam reikėjo eiti sargybą prie Kurklių milicijos skyriaus ir J. Dūda be jokios priežasties pradėjo šaudyti iš automato. S. Kiaušiniui su milicininku Bareiša pavyko susigrūmus girtą Juozą Dūdą nuginkluoti. Po tokios sargybos namo J. Dūda grįžo apdaužytas, guzuotas ir suplėšytas drabužiais, be to, vyresnybės buvo nubaustas.

Kai Starkovas antrą kartą apklausė liudininkes, dalyvavusias S. Kiaušinio antisovietinių kalbų perklausoje U. Šantarienės kambaryje, nė viena iš jų savo parodymų nepakeitė, pakartojo tai, ką jau buvo sakiusios Aleksankinui. Tik V. Mačionienė pridėjo, kad neva ji yra girdėjusi, kaip negražiai S. Kiaušinis yra atsiliepęs apie rusų kariškius. Tai buvo, kai pro jų namus, kur gyvena skrebai, žygiavo 20 rusų kareivių. Išėjęs į prieangį, S. Kiaušinis neva pasakė: „Atžygiavo mūsų apyrti. Broliai ateikite iš miškų, muškite juos ir nebijokite“. Bet šita V. Mačionienės „teisybe“ Starkovas, matyt, nepatikėjo, nes S. Kiaušinio apie tai net nepaklausė.

Savo parodymus prieš S. Kiaušinį papildė ir jo buvęs kaimynas iš Paulinavos Juozas Mišinys, prisiminęs seną istoriją iš 1945 m. rudens, kai pas jį į svečius užėjęs gerai išgėręs S. Kiaušinis numetė ant grindų savo šautuvą. J. Mišinys tuomet jo mandagiai paklausė: „Kodėl tu dažai savo šautuvą? Taip daryti negerai“. S. Kiaušinis jam tada atsakė: „Tu ką, galvoji, kad aš jį tampau iš didelio noro?“

(keliamo į 7 psl.)

Ilsėkitės ramybėje

Magdalena Sidabrienė
1934–2021

Gimė Sasnavos valsč., Marijampolės aps., Nendrinių k. 1948 m. per Didįjį tautos trėmimą Magdalena su šeima – mama ir penki paaugliai (Viktoras, Antanas, Albinas, Onutė ir Magdutė) atsidūrė Krasnojarsko kr., Maklakovo gyv., prie didžiosios Sibiro upės Jenisejaus. Ten buvo daug tremtinių lietuvių. Ji su seserimi ir broliais kaip suaugę dirbo miško ruošos darbus. Vargo kaip ir visi tremtiniai. 1957 m. grįžo į Lietuvą. Magdutė dirbo Kazlų Rūdos Remonto mechaninėje gamykloje. Sukūrė šeimą. Jos vyras buvo politinis kalinys Alfonsas Sidabra, žinomas fotografas. Užaugino dvi dukteris. Su vyru aktyviai dalyvavo mūsų, politinių kalinių ir tremtinių, veikloje. Kasmet važiuodavo į sąskrydį Ariogaloje. Malonu buvo su jais bendrauti. Palaidota Nendrinių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

Kazlų Rūdos buvę tremtiniai

Vanda Malcevičiūtė
1927–2021

Gimė Šiaulių r., Juminų k., mokytojo Jono Malcevičiaus ir Onos Jasudytės šeimoje. 1948 m. keturių asmenų šeimą ištrėmė į Sibirą – Irkutsko sr., Bodaibo r., Aprelsko gyv. Po metų mirė mama. Vanda dirbo miško darbus, vėliau – ambulatorijoje sanitare. 1958 m. tragiškai žuvo brolis Henrikas. Po brolio mirties Vanda su tėveliu grįžo į Lietuvą. Prisiglaudė pas gimines Kuršenuose. Vėliau persikėlė gyventi į Šiaulius, dirbo prekyboje. Nors nesukūrė šeimos, Vanda nebuvo vieniša, turėjo daug draugų, buvo linksma, draugiška, bendraujanti. Palaidota Kuršėnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame gimines ir artimuosius.

LPKTS Šiaulių filialas

Aldona Žagunienė
1929–2021

Gimė Jonavoje. Vytauto ir Elenos Pinkevičių šeimoje augo devyni vaikai: keturios dukterys ir penki sūnūs, Aldona iš jų buvo vyriausia. 1933 m. šeimai persikėlus į Alytaus miestą, Aldona ten baigė vidurinę mokyklą. Po to Vilniaus valstybiniame pedagoginiame institute įgijo lietuvių kalbos ir literatūros mokytojos specialybę. Rozalimo (Pakruojo r.) vidurinėje mokykloje dirbo mokytoja, mokyimo dalies vedėja, vėliau Pakruojo žemės ūkio technikumė dėstė lietuvių kalbą ir literatūrą. Persikėlus į Trakus, mokytojavo mokyklos-internato ir Trakų 2-oje vidurinėje mokykloje iki 2001 m. 1956 m. Aldona Pinkevičiūtė ištekėjo už Zenono Žagunio. 1957 m. susilaukė sūnaus Gintaro, o 1958 m. – dukters Ramunės. Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę, sūnus Gintaras stojo į jaunos valstybės gynėjų gretas ir likimas jam lėmė paaugoti brangiausią turtą – gyvybę, ginant Valstybės sieną su Baltarusija. Didžiulis skausmas ir širdgėla prislėgė motiną Aldoną, tačiau ji nepalūžo. Stengėsi, kad Gintaro Žagunio vardas būtų tinkamai įamžintas, noriai bendradarbiavo su Valstybės sienos apsaugos tarnybos vadovais, LR Seimo nariais, Šalčininkų r. vadovais ir galėjo pasidžiaugti tiek iškilusiu paminklu G. Žaguniui jo žūties vietoje Krakūnų k. (Šalčininkų r.), tiek čia rengiamais jo atminimo minėjimais kasmet, gegužės 19-ąją.

2003 m. įsikūrus asociacijai „Pasieniečių klubas“ A. Žagunienė su dukterimi Ramune prisijungė prie klubo veiklos, buvo labai aktyvi jo narė, netrukus Aldona buvo visuotinai išrinkta klubo Garbės narė. Už nuopelnus ir aktyvią visuomeninę veiklą A. Žagunienė buvo apdovanota Valstybės sienos apsaugos tarnybos garbės ženklu „Už nuopelnus Valstybės sienos apsaugos tarnybai“; Pasieniečių klubo atminimo ženkla I laipsnio „Buvome, esame, būsimė“, „Pasieniečių klubui 10 metų“; Lietuvos Švietimo ministerijos apdovanojimais, padėkomis.

Nuoširdžiai užjaučiame A. Žagunienės šeimą ir artimuosius dėl netekties.

LLKS, Lietuvos Sąjūdis

Kaip proletaras Stasys Kiaušinis virto sovietų valdžios priešu

(atkelta iš 6 psl.)

Mane tai privertė daryti komunistai. Aš šiandien su tuo šautuvu į nieką nešaudau ir nešaudysiu, bet ateis laikas, kada rasiu į ką šauti“. Kadangi kaltinamasis viską neigė, Starkovas nutarė daryti teisminį eksperimentą.

1947 m. gruodžio 19 d. į Kurklių miestelį atvyko MGB skyriaus vyr. tardytojas vyr. leitenantas Starkovas ir Ukmergės apskrities 3-iojo rango prokuroras Konevskich. Juos pasitiko Kurklių valsčiaus MGB skyriaus leitenantas Grumbinas bei Kurklių valsčiaus vykdomojo komiteto darbuotojai Adelė Subaitė, Juozas Skrebėnas ir Povilas Valiauga. Atvykę prie skrebų bendrabučio svečiai pasidalijo į dvi grupes. Anastasijos Kiaušinienės kambario pusėje susėdo prokuroras Konevskich, A. Subaitė ir J. Skrebėnas, U. Šantarienės kambario pusėje – čekistai Starkovas, Grumbinas, P. Valiauga ir pati U. Šantarienė.

Iš pradžių buvo kalbama vienoje S. Kiaušinio kambario pusėje, o klausomasi U. Šantarienės pusėje, vėliau – atvirkščiai. Teismo eksperimento išvada tokia: 1. Kambario pertvara padaryta iš 1,5 mm storio lentų, per pertvarą praėjimo nėra. 2. Kalbant ramiu balsu, ne visi žo-

džiai suprantami, bet atsižvelgiant į tai, kad S. Kiaušinis antisovietišškai kalbėjo būdamas girtas ir šūkaavo, todėl jo balsas girdėjosi gerai. 3. Tuo vadovaujantis konstatavo, kad U. Šantarienė ir kitos liudytojos buvusios tuo metu jos bute S. Kiaušinio žodžius suprato ir girdėjo aiškiai.

Šiuo teisminiu eksperimentu buvo padėtas taškas pusmetį vykusiame skrebo ir antisovietinio veikėjo S. Kiaušinio bylos nagrinėjime. Nors ir kaip atkakliai besigynė S. Kiaušinis, jis buvo nuteistas pagal Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso 58-10 straipsnį už antisovietinę propagandą ir agitaciją 10 metų lagerio ir 5 metams be pilietinių teisių. Vadinasi, gavo lygiai tokio paties dydžio bausmę kokia buvo taikoma ir daugumai Lietuvos partizanų ryšininkų ir net kai kuriems partizanams.

1948 m. kovo 21 d. Stasys Kiaušinis buvo išvežtas į lagerį Sibire, Tiumenės srityje, pavadintą „Statyba Nr. 501“. 1952 m. spalio 11 d. jis buvo perkeltas iš Sibiro į Vytergolagą, Rusijos europinėje dalyje, Vologdos srityje. Tolesnis Stasio Kiaušinio likimas nėra žinomas.

Gintaras VAIČIŪNAS,
LGGRTC vyr. istorikas

Ona Alekšiūnaitė-Labukienė
1930–2021

Gimė Varėnos r., Daugų valsč., Girių k., ūkininkų Onos ir Vinco šeimoje. Augo su vyresniais broliais Vincu ir Juozu. 1945 m. nuo okupanto kulkos žuvo brolis Vincas. 1948 m. šeimą ištrėmė į Krasnojarsko kr., Taštupo r., Balaktašo k. Tremtyje Onutė dirbo sunkius miško pramonės darbus, kirto ir plukdė Abakano upe medieną. 1953 m. mirė tėvelis ir mamytė. (Jų palaikai parvežti ir palaidoti gimtojoje Dzūkijos žemėje.) 1954 m. Onutė ištekėjo už tremtinio Jurgio Labuko. 1955 m. gimė duktė Marytė. Iš tremties į Lietuvą sugrįžo 1958 m. Onutės gimtinė sunaikinta, Labukų namai nacionalizuoti, paversti pradine mokykla. Bet darbštūs žmonės neprapuolė, susirentė namus Alytaus r., Mažiūnų k. 1962 m. gimė sūnus Mindaugas. Taip Onutė ir Jurgis kartu žygiavo per gyvenimą. Užaugino vaikus. Sulaukė anūkų. 2004 m. atšventė Aukšinių vestuvių sukaktį. Po poros mėnesių Onutė tapo našle. Bet gyvenimo užgrūdintos Onutės nieks nepalaužė. Džiaugėsi, kad sulaukė Laisvos Lietuvos. Noriai dalijosi prisiminimais su jaunąja karta. Mokė anūkus ir proanūkius atpažinti tikrąsias vertybes. Rašė ir dalijosi prisiminimais. Skleidė šviesą ir Meilę Lietuvai.

Onutė išėjo Amžinybėn, palikdama darbštą, šviesaus tikrojo žmogaus pėdsaką.

LPKTS Alytaus filialas

Skelbimas

Balandžio 24 d. (šeštadienį) 14 val. numatomas LPKTS Šalčininkų filialo ataskaitinis-rinkiminis susirinkimas, kuris vyktų J. Sniadecio g. 27-8.

Pasitiksinti informaciją skambinkite LPKTS Šalčininkų filialo valdybos pirmininkei Marytei Jaroščiuk, tel. 8 615 52 527.

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

Savaitraščio vadovė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1250 egz. Kaina 0,90 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

Projektas „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia (2021 m. skirta 14000 eurų)

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Tauragės šaulių namų paslaptis

„Šaulių namai – visuomenės namai. Kiekvienas šaulių būrys privalo pasistatyti savo namus.“ (1922 m. Lietuvos šaulių sąjungos plakatas)

1933 m. spalio 22 d. Tauragėje buvo iškilmingai atidaryti ir pašventinti Šaulių namai. Tų metų „Trimitė“ Nr. 43, straipsnyje „Didžiausi šaulių rūmai Lietuvoje“, apie šį istorinį įvykį buvo rašoma: „Miesto aikštėje krašto apsaugos ministeris, pasisveikinęs su šauliais ir organizacijomis, pasakė širdingą žodį. Sušukta valio Respublikos Prezidentui, vyriausybei ir ministeriui. Šaulių dūdų orkestras, vadovaujamas V. Petrausko, sugrojo tautos himną.“

Iškilmingu maršu šauliai pėstininkai, dragūnai ir motociklininkai ir organizacijos su vėliavomis, kurių daugumas šaulių būrių, praėjo pro estradą. Parado žiūrėti buvo atėję minia žmonių, kur iš aikštės nubangavo prie šaulių namų.

Tauragės klebonas prel. Dikavičius pasakė gražų žodį-pamokslą: pabrėžė šaulių nuopelnus tėvynei ir kilnų pasiryžimą savo uždavinius vykdam, šiuos namus statant ir jungiant be skirtumo pažiūrų mūsų tautos jėgas. Pašventė namus, ir krašto apsaugos ministeris perkirpo tautišką kaspina, tuo atidarydamas ŠAULIŲ NAMUS – TAUTOS NAMUS.

Rinktinės pirmininkas Mačernis paskaitė namų (projektavo architektas K. Reisonas – aut. pastaba) atidarymo aktą. Aukštieji svečiai ir atstovai tą aktą pasirašė. Visos iškilnės buvo filmuojamos.

Aukštieji svečiai (iškilnėse dalyvavo krašto apsaugos ministras plk. B. Giedraitis, susisiekimo viceministras inž. J. Jankevičius, 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės Akto signataras, vyriausias kariuomenės kapelionas dekanas V. Mironas, Šaulių sąjungos centro valdybos pirmininkas A. Žmuidzinavičius, Šaulių sąjungos viršininkas plk. lt. M. Kalmantas, vyriausias skautininkas plk. J. Šarauskas, Kauno karo komendantas plk. P. Saladžius, Lietuvos taupomųjų kasų valdytojas A. Vaitkevičius, Tauragės miesto burmistras, šaulys K. Voldemaras ir kiti – aut. past.) buvo sutikti iškilmingu maršu.

Posėdį gražioje namų salėje atidarė valdybos pirmininkas dir.

Mačernis, pakviesdamas visus dar kartą pasižadėti Vilniaus žygiams ir atkartoti pasižadėjimo žodžius. Pilnutėlė salė visi ligi vieno kartojo: „Vilnius mūsų buvo ir bus!“

Iškilmų Garbės prezidiuman pakvietė: min. pulk. Giedraitį, vicemin. inž. Jankevičių, dek. Mironą, š. E. Putvinskienę, dir. Vaitkevičių, prel. Dikavičių, pulk. Bužinską, gen.

Lietuvos šaulių sąjungos Tauragės rinktinės rūmai 1935 m.

Adamkevičių, dail. Žmuidzinavičių, pulk. Kalmantą, pulk. Šarauską, Draugelį, seniausią šaulį Kundrotą.

Po oficialiosios dalies ir sveikinimų žodžių, kitoje Šaulių namų salėje garbingiems svečiams ir šauliams buvo suruošti iškilmingi pietūs. Čia gražų, šaulių namų statymo vargus ir rūpesčius apibūdinanti, žodį pasakė rinktinės vadas lt. Maželis. Iš jo pranešimo matyti, kad iš tikrųjų „taip trumpu laiku užugdė šiuos namus didelis noras, pasiryžimas, ir net atkaklus užsispyrimas. Linkiu ir noriu, kad šiuose rūmuose amžinai tarptų ir klestėtų šaulių Tėvo Vlodo Putvinskio pasėtos mintys, taip naudingos tautai ir būtinos mūsų tėvynei – Lietuvai.“

Skaitant šį straipsnį į akis krito tai, kas šiais laikais įgyvendinti būtų vargu ar įmanoma. Šių namų statyba kainavo 190 tūkstančių litų (pastatyti ir įrengti šie rūmai buvo įvertinti 300 tūkstančių litų, Centriniai Šaulių sąjungos namai Kaune kainavo 250 tūkstančių litų), iš kurių daugiau kaip pusė buvo suaukota įstaigų, įmonių, šaulių, kariškių, policininkų, tarnautojų, ūkininkų, miesto, aplinkinių miestelių ir kaimų gyventojų, šimtai

žmonių dalyvaudavo rūmų statybos talkose, vietos plytinės rūmų statybai paaukojo 23 tūkstančius plytų, lentpjūvės – 600 kub. m lentų ir kita.

Kažin, ar šiais laikais, paskelbus rinkliavą vienam ar kitam projektui įgyvendinti, surinktume tokias sumas, jeigu šauliai užsimiršta susimokėti nario mokesčių, užsiprenumeruoti „Trimitą“...

paliktas dokumentas byloja: „Pašventinime ir atidaryme šių rūmų dalyvavo vyriausybės atstovai, 4-os šaulių rinktinės šauliai, visuomenės organizacijos ir kelių tūkstančių žmonių minia“. Aktą pasirašė kelios dešimtys šventėje dalyvavusių žmonių, tarp jų – tuometinis krašto apsaugos ministras plk. B. Giedraitis, Šaulių sąjungos centro valdybos pirmininkas A. Žmuidzinavičius, 1918 m. vasario 16-osios Nepriklausomybės Akto signataras dekanas V. Mironas bei kiti valstybinių institucijų ir visuomeninių organizacijų atstovai. Dabar šis istorinės reikšmės Aktas saugomas ir eksponuojamas Tauragės „Santakos“ muziejuje. Šio Akto kopija neseniai buvo perduota DLK Kęstučio 6-os šaulių rinktinės šauliams.

Vykdam renovacijos darbus ir kasant namų priestatui gruntą, bendrovės „Ateities projektai“ darbininkai maždaug trijų metrų gylyje aptiko žmonių palaikus. Tauragės rajono savivaldybės Kultūros paveldo tarnybos vadovas E. Mažrimas pasakojo, jog dabartinių Kultūros namų (buvusių Šaulių rūmų) vietoje kadaise buvo kapinės ir jose tauragiškiai buvo laidojami iki 19 amžiaus vidurio (veikė šios kapinės mažiausiai šimtmetį). Antroje to šimtmečio pusėje katalikų kapinių vietoje buvo pastatyta ir 1875 m. spalio 22 d. pašventinta šventų Vilniaus kankinių Antonijaus, Joano ir Eustachijaus stačiatikių cerkvė.

Pirmojo pasaulinio karo metais vokiečiai joje įrengė intendantūros sandėlį, pasitraukus vokiečiams, cerkvė tarnavo kaip grūdų sandėlis, o 1927 m. ji buvo nugriauta ir 1933 m., suprojektuoti architekto Karolio Reisono, pastatyti Tauragės šaulių rūmai. Reikėtų paminėti, kad Karolis Reisonas (latvių kilmės Lietuvos architektas) yra suprojektavęs ir pastatęs daugybę istorinio paveldo statinių: Vytauto Didžiojo karo muziejų, Laisvės paminklo postamentą, Prisikėlimo bažnyčią Kaune, Kauno kunigų seminarijos rektorato pastatą, Žemės ūkio rūmus Kaune, „Lietūkio“ rūmus Kaune, Tauragės ligoninę, Pasvalio komercinę mokyklą, „Sukilėlių paminklą“ Šiauliuose ir kitus.

Stasys IGNATAVIČIUS

Apie knygą „Tremties vaikai“ anglų kalba

Dr. Milda Baškytė-Richardson

Kaip žinia, LPKTS sumanytą išleisti „Tremties vaikų“ knygą anglų kalba verčia ir redaguoja JAV gyvenantys Šiaurės rytų universiteto Bostone profesorė Milda Bakšytė-Richardson su vyru Robertu, Julija Živilė Vaitkus ir Ruta Jerašius-Guffey. Knygoje bus publikuojamos šešios dešimtys istorijų, spausdintų knygų „Tremties vaikai“ serijoje.

Kaip mus informavo prof. Milda Richardson (beje, ji prieš porą metų yra apsilankiusi LPKTS būstinėje Kaune), darbai jau gerokai pasistūmėjo. Daug dirbama prie vertimų, norima, kad jie būtų sklandūs ir anglakal-

biamis suprantami. Prof. Robertas Richardson sutiko knygą redaguoti. Labai visi norėtų, kad knyga pasirodytų šiemet.

„Neseniai anglų kalba pasirodė Eglės Rindzevičiūtės knygutė apie vienos mergaitės išgyvenimus trem-

tyje. Ruošiama knyga apie tremtinių archyvinę medžiagą Lietuvos muziejuose. Tad visi džiaugiasi, kad vis daugiau žinių pasiekia pasaulį apie lietuvius, Sibiro tremtinius“, – sako profesorė Milda Richardson.

„Tremtinio“ inf.

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2021 metams

Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 26 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškinką, paskambinus informacijos telefonu 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina: 1 mėn. – 3,74 €; 3 mėn. – 11,24 €; 6 mėn. – 22,47 €; 12 mėn. – 44,94 €.